

O'ZBEKISTONDA MUSTAQILLIK YILLARIDA QISHLOQ XO'JALIGIDAGI O'ZGARISHLAR

Esanov Hayitali Jumma o'gli

hayitaliesanov897@gmail.com Telefon raqam: +998885310140

Boboyev Faxriyor Baxtiyorovich

babaevvv19@gmail.com +998900080815

Denov Tadbirkorlik va pedagogika intituti talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonning mustaqilik yillaridagi ya'ni 1990-1995 yillardagi qishloq xo'jaligining xolati va bir nechta kamchiligi yoritib tahlil qilindi. SSSR dan ajralib chiqandan so'ng qishloq xo'jaligini holatini ham to'laqonli tahlil qilib boriladi. Bundan tashqari 1996-yildagi xalqaro iqtisodiy makonda sodir bo'lgan paxta inqirozini O'zbekiston qishloq xo'jaligiga tasirini namoyon etadi. Shuningdek, ushbu tezisda qishloq xo'jaligi maxsulotlarini ishlab chiqarish, o'sha davrdagi aholi uchun qishloq xo'jaligi ahamiyati baholanadi.

Kalit so'zlar: 1996-yildagi paxta inqirozi, SSSR , g'alla mustaqilligi, 2008-yildagi jahon moliyaviy inqirozi

Shuni takidlab o'tish kerakki, O'zbekistonda mustaqillikka erishish uchun boshlangan harakatning dastlabki paytlaridanoq va mustaqillikka erishgandan keyin mamlakat iqtisodiyotining asosiy va muhim tarmog'i bo'lgan qishloq xo'jaligida zarur islohotlarni amalga oshirish eng avvalo bu sohada bozor munosabatlarini shakllantirish, mulkchilikning nodavlat shakllariga o'tish, dehqon va fermer xo'jaliklari faoliyatiga keng yo'l ochib berish kabi masalalarga e'tibor qaratildi. Bu sohalarni rivojlantirish uchun Respublikadagi Oliy Kengash tomonidan bir nechta muhim qarorlar qabul qilindi. Misol uchun 1990-yilning 20- iyunida qabul qilingan " Yer to'g'risida", 1991-yil 19-noyabrda "Davlat tasarrufidan chiqarish va xususiy lashtirish to'g'risida", 1992-yil 9-dekabrda "Xo'jalik jamiyatlari va shirkatlari to'g'risida" va shuningdek 1993-yil 6-mayida "Yer solig'i to'g'risida"gi qonunlar mustaqilik davridagi qishloq xo'jaligi inqirozidan olib chiqib ketadadi lekin bir o'z vaqt o'tgandan so'ng 1996-yilda xalqaro iqtisodiy makonda paxta inqirozi yuz beradi va bu inqiroz qishloq xo'jaligi taraqqiyotini ozmuncha sekinlashtirib qo'yadi. Lekin bu inqirozdan chiqish uchun juda ham ko'p islohotlar va qarorlar ishlab chiqib qishloq xo'jaligiga tadbiiq etildi. Qishloq xo'jaligida g'allaning ham

o‘rni juda ham katta o‘rin egallaydi chunki asosan g‘alla eksport va import mahsuloti hisoblanadi. O‘zbekiston SSSR dan ajralib chiqqanidan so‘ng g‘alla yetishtirish sohasida juda ham ko‘p qiyinchilikga uchuradi chunki, SSSR davrida O‘zbekiston hududi asosan paxta maxsuloti yetishtirish uchun juda ham qullay bo‘lganligi sababli paxta maxsuloti ekiladigan hudud juda ham keng joyni egallagan edi. Shuning uchun, g‘alla ekiladigan hudud paxta maxsulotiga qaraganda juda ham kam edi. Mustaqillikka erishgandan so‘ng esa bu ikki maxsulot o‘rni tenglashtirildi va respublikamiz g‘alla mustaqiligiga erishildi bu juda ham katta o‘zgarishlarga olib keldi. Shu borada mustaqillik yillarida respublikada g‘alla mustaqilligini ta‘minlashga doir dastur ishlab chiqilgan ediki va u bosqichma- bosqich amalga oshirila boshlangan. Xususan, donli ekinlar maydoni 1993-yilda 300 ming gektarga kengaytirildi. 1991-1993 yillarda qishloq xo‘jaligi mahsulotlari yetishtirishda 500 ming gektardan ko‘proq hosildor yerlar shaxsiy tomorqa xo‘jaliklari yuritish uchun ajratib berilgan hsiobladi. Shundan ko‘rinib turibdiki, mustqailikdan so‘ng g‘allani paxta mahsuloti bilan tenglashtirish uchunkeng ko‘lamli islohotlar amalga oshirildi. Shuni ham qo‘shimcha qilish joizki, 1995-yilda dehqon xo‘jaliklarining soni ham nisbatan tez ko‘paydi va shu yili ularning safiga 3 ming xo‘jalik qo‘shilgan edi. Shunga muvofiq ravishda, ularda band bo‘lgan qishloq mehnatkashlarining soni 79229 kishidan 105377 kishiga o‘shib bordi. Bilamizki 2007-2008- yillarda AQSHning moliya sektorida boshlangan inqiroz 2009-yil dunyo miqyosida global retssesiyaga aylanib ketdi va bu inqiroz bizga tasir etmasdan qo‘lmas edi. Birinchi Prezidentimiz Islom Abdug‘aniyevich Karimov o'zining “Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi, O‘zbekiston muhitida uni bartaraf etishning yo‘llari va choralari” nomli asarida “...tobora chuqurlashib borayotgan jahon moliyaviy inqirozi mamlakatimizga ta‘sir ko‘rsatmaydi, bizni chetlab o‘tadi, degan xulosa chiqarmaslik kerak. Masalani bunday tushunish o‘ta soddalik, aytish mumkinki, kechirib bolmas xato bo‘lur edi” - deb ta‘kidlab o'tgan. Bundan kelib chiqadiki bizning davlatga ham bu inqirozni bir nechta tasirlari bolish mumkun. Birinchi Prezidentimiz Islom Abdug‘aniyevich Karimov bu inqiroz davlatning qishloq xo‘jaligiga bevosita ta‘sir qilmasligi uchun bir nechta qarorlar va farmonlar qabul qilgan edi. Bu islohotlardan asosiysi bu 2009-yilni “Qishloq taraqqiyoti va farovonligi yili” deb nomlagani bo‘lgan edi. Bundan tashqari 2009-yilning 26-yanvardagi 1046-sonli qarori “Oziqovqat mahsulotlari ishlab chiqarishni kengaytirish va ichki bozorni to‘ldirish yuzasidan qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida” O‘zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidentining 2008-yil 20-oktabrdagi 4041-sonli Farmoni, «Fermer xo‘jaliklari faoliyatini yuritishda yer uchastkalari miqdorini maqbullashtirish

choralarini ko'rish yuzasidan takliflar ishlab chiqish bo'yicha maxsus komissiya tashkil etish to'g'risida»gi qarori va boshqalar bu inqirozdan olib chiqish uchun qabul qilingan edi. Respublikamiz SSSR dan ajralib chiqqandan so'ng bir nechta oziq-ovqat muamosiga ham duch keldi lekin bu muamoni oldini olish uchun Vazirlar Mahkamasining 1995-yildagi "Chorvachilikda xususiylashtirishni davom ettirish va xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari to'g'risida" qaror qabul qilindi. Natijada respublikada ishlab chiqarilayotgan go'sht va sutning 75% ni xususiy sektor bera boshladi. Shu qarorlar natijasida oziq-ovqat muamosi o'z yechimini topa boshladi. Mustaqillik yillaridagi islohotlar natijasida qishloq xo'jaligi mahsulotlarini asosan paxta va g'allani eksport va import qilish boshlandi. Bu eksport va import qilish natijasi Respublikamizdagi qishloq xo'jaligi ekinlari sifati yaxshilandi va yerga ekilgan yuqori navli urug'lar natijasida fermerlar va dehqonlar ko'proq foyda ola boshladi. Eksport va importdan tashqari qishloq xo'jaligiga xorijdan turli xil investitsiyalar jalb qilinmoqda. Hozirgi vaqtda Toshkent shahrida "O'zagroekspo" ko'rgazmasi an'naviy tarzda o'tkazib kelinmoqda. Shu kabi ko'rgazmalarda qishloq xo'jaligi sohasida faoliyat yurituvchi subyektlar xorijlik tadbirkorlar bilan hamkorlik aloqalarini yo'lga qo'yish va shu orqali sohaga investitsiyalar oqimi ko'paytirish imkoniyatiga ega bo'lmoqdalar. Misol qilib aytish mumkinki, 1998-yildan boshlab paxtachilikda Isroil texnologiyalari asosida tomchilatib sug'orish usuli keng qo'llanib kelinmoqda. Buning natijasida suv yetishmaydigan va cho'li hududlarda qo'llash juda ham keng rivojlanmoqda. Bu investitsiyadan hozirgi kunda Respublikamizning barcha hududlarida keng qo'llanilib kelinmoqda. Bizning respublikamiz mustaqillikga erishguncha davlat budjetini asosan qishloq xo'jaligi tashkil qilgan hisoblanadi. Davlatni keyingi rivojlanish yo'liga olib chiqish uchun bu sohadagi o'zgarish va rivojlanishga katta e'tibor berish lozim edi. Bizning Birinchi Prezidentimiz Islom Abdug'aniyech Karimov bu sohani rivojlanishiga judaham katta e'tibor qaratdi va katta o'zgarishlar qila oldi. Bu qishloq xo'jaliklar o'zgarishlar natijasida boshqa sohalarni rivojlanishi ham teshlashgan edi chunki barcha soha bir biri bilan chambarchas bog'liq hisoblanadi.

Xulosa qilib aytishimiz mumminki, Bu rivojlanish natijasida xalqning yashash sharoiti yaxshilanib bordi va aholining o'sishi kuzatildi desak xato bo'lmaydi. Qisqa qilib aytganda, bizning Birinchi Prezidentimiz Islom Abdug'aniyevich Karimov Respublikamizni mustaqillik yillaridagi tang ahvoldan olib chiqib juda muhim islohotlarni amalga oshirdi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. QISHLOQ XO‘JALIGI IQTISODIYOTI «Tafakkur» nashriyoti 2011-yil 15-16 betlar.
2. “O‘zbekiston tarixi” 11-sinf darsligi (44-bet).G‘afur G‘ulom nashriyoti 2018.
3. <https://cyberleninka.ru/article/n/mustaqillik-yillarida-angor-tumanida-qishloq-xojaligining-rivojlanishi-va-tumandadi-qishloq-xo-jaligi-bilan-bog-liq-bo-lgan>
4. <http://fayllar.org/i-mavzu-ozbekistonning-eng-yangi-tarixi-oquv-fani-kursining-prv2.html?page=19>